
«Δεν είναι μόνο το τι κάνει ο Φεμινισμός για τη γυναίκα αλλά και τι κάνει η γυναίκα για τον Φεμινισμό...»

Συζήτηση της Τίνας Αγιωργίτη με την
καθηγήτρια της Ιστορίας της Τέχνης
στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών
Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα

Όταν πήγαινα στη συνάντηση με τη Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, περίμενα να βρω μια πολύ μεγαλύτερη γυναίκα, πιο «δύσκολη», με το «ύφος» ίσως που πολλές φορές δίνει η «έδρα»...

Και κει που στεκόμουν, το βροχερό εκείνο απόγευμα, στην είσοδο του στούντιό της στο Λυκαβηττό, εμφανίζεται η Μαρίνα: μια γυναίκα γεμάτη ζωντάνια, ζεστασιά, με πλατύ αυθόρμητο χαμόγελο και λάμψη στα μάτια. Μιλώντας κανείς μαζί της νιώθει την ακτινοβολία μιας εσωτερικής ευτυχίας και αρμονίας του ισορροπημένου χαρακτήρα της. Απ' τη συζήτηση αναδύεται ένας άνθρωπος που μέσα από έναν ουσιαστικό αγώνα καταξιώθηκε στον τομέα της και έφτασε εκεί που έφτασε.

Η Μαρίνα μεγάλωσε στο Αρκαλοχώρι Ηρακλείου Κρήτης και παντρεύτηκε, μαθήτριά ακόμη, με τον φιλόλογο Δημήτρη Πλάκα. Συνέχισε όμως τις σπουδές της στη Φιλοσοφική Σχολή του Παν/μίου Αθηνών, μετεκπαιδεύτηκε στη Σορβόννη, απ' όπου πήρε DOCTORAT D' ETAT με άριστα. Το 1975 εκλέχτηκε παμψηφεί τακτική καθηγήτρια στην Έδρα της ιστορίας Τέχνης της Σχολής Καλών Τεχνών (η πρώτη γυναίκα στην ιστορία της Α.Σ.Κ.Τ.). Παράλληλα ανέπτυξε εκτεταμένη συγγραφική εργασία, δημοσιεύματα σε περιοδικά και εφημερίδες κ.ά. (Στο τέλος δημοσιεύουμε κατάλογο των έργων της).

— Είχα την καλή τύχη νάμαι δίπλα σ' ένα σύντροφο που με κατα-

λαβαίνει, μου είπε. Ούτε τότε, ούτε τώρα, είναι εύκολο μια νέα γυναίκα να πείσει τον άντρα που παντρεύτηκε στα 16 της χρόνια πως πρέπει να μείνει απερίσπαστη να αφοσιωθεί σε μια σταδιοδρομία που τη συγκινεί. Ο συμβιβασμός στα παραδεδομένα, το ότι δηλαδή η καριέρα της γυναίκας έρχεται έπειτα από εκείνη του άντρα της, ότι η γυναίκα είναι εκεί για να κάνει καταρχήν παιδιά, να φροντίζει το σπιτικό, είναι ο κανόνας. Μεγάλη υπόθεση νάχεις να κάνεις με σωστό άνθρωπο χωρίς ταμπού.

— Πώς βλέπετε το ρόλο της γυναίκας σήμερα;

— Πολύ σημαντικό σε όλα τα πεδία. Οι γυναίκες έχουν όλες τις δυνατότητες να πετύχουν τους στόχους τους και να ολοκληρωθούν σαν ανθρώπινες υπάρξεις. Πρέπει ωστόσο η καθεμιά να διαλέξει το ρόλο της, τον επαγγελματικό της προσανατολισμό με αίσθηση ευθύνης και γνώσης των δυνατοτήτων της αλλά και με θέληση για σκληρή δουλειά για να μπορέσει να τραβήξει μπροστά.

Είναι ουσιώδες να ξέρουμε τι κάνουμε και γιατί το κάνουμε. Πρέπει για να πετύχουμε να ξεκαθαρίσουμε τι θέλουμε απ' την αρχή, διαφορετικά το «λίγο απ' όλα» οδηγεί σε μια αποτυχία σε όλα. Υπάρχουν περιθώρια σε όλους μας. Οι πιο πολλές γυναίκες νομίζουν πως μπορούν να είναι λίγο απ' όλα. Και σύζυγοι, και μητέρες και εργαζόμενες και νοικοκυρές και επιστήμονες. Κανένας από τους ρόλους αυτούς δεν είναι υποτιμητικός. Όλοι μαζί όμως φθει-

ρουν την γυναίκα σαν προσωπικότητα. Η σύγχρονη ζωή μας φορτώνει το ένα άγχος πάνω στο άλλο και η θεώρηση που είχαμε για τους παραδοσιακούς ρόλους του άντρα και της γυναίκας δεν δένουν με τον σύγχρονο κόσμο και την πορεία του.

Ο καλύτερος τρόπος για να αλλάξουμε τη μοίρα μας οι γυναίκες είναι όχι λόγια αλλά οι πράξεις. Με την καταξίωσή μας σε όποιο τομέα διαλέξουμε συνειδητά. Οι νόμοι μοναχοί τους δεν λύνουν το θέμα. Χρειάζεται καθημερινός αγώνας για να σταθεί η γυναίκα ισάξια πλάι στον άντρα. Και αγώνας δεν σημαίνει αντιπαράθεση με τον άντρα. Σημαίνει συνεργασία, μόρφωση, υπευθυνότητα, συνέπεια, σωστή διαπαιδαγώγηση των παιδιών, κλπ.

«Δεν είναι μόνο το τι κάνει ο Φεμινισμός για τη γυναίκα αλλά και τι κάνει η γυναίκα για τον Φεμινισμό...».

— **Δεν αρνείται τη φύση της η γυναίκα που δεν θέλει να κάνει παιδιά;**

— Δεν είμαι της παλιάς αντίληψης ότι η γυναίκα είναι αποκλειστικά μια παιδοποιητική μηχανή. Ο πολιτισμός δεν είναι φυσικό φαινόμενο. Γύρω μας καθημερινά πολλοί «φυσικοί» κανόνες παραβιάζονται. Όπως για τους άντρες έτσι και για τις γυναίκες υπάρχουν ορισμένοι στόχοι, επιτρέψέ μου την κοινή έκφραση «υψηλοί», που ζητούν κάποιες θυσίες. Εξάλλου το να διαλέξει μια γυναίκα αποκλειστικά το ρόλο της μητέρας δεν πάει να πεί ότι εξεπλήρωσε το χρέος της, τον προορισμό της. Αυτό που έχει βαρύνουσα σημασία είναι τι «ανθρώπους» θα διαμορφώσει.

Για μένα δεν υπάρχει υψηλότερος προορισμός από το να αναθρέψεις ένα παιδί και να διαπλάσεις ένα σωστό άνθρωπο. Αλλά πρέπει να το κάνεις με αγάπη, χωρίς την αίσθηση ότι θυσιάζεσαι...

Εκείνο όμως που έχει σημασία είναι να ξεπεράσει η γυναίκα την αντίληψη ότι πρέπει να παίζει το ρολό του «αδύνατου φύλου», που τόσο έχει διαστρεβλώσει και φορτώσει τον χαρακτήρα της...

— **Και πώς βλέπετε τον ρόλο του άντρα σήμερα;**

— Στον άντρα βλέπω ένα σύντροφο στον αγώνα της ζωής για ένα καλύτερο κόσμο. Δεν υπάρχει ρόλος του και ρόλος μου. Πρέπει οι άντρες να συμβιώσουν με τη γυναίκα όπως θέλουν να βοηθούνται από την ίδια. Χωρίς εγωισμούς και προκαταλήψεις.

Θέλω πάντως να παρατηρήσω γενικά ότι το εμπόδιο για τη θέση της γυναίκας σήμερα δεν είναι ο άντρας. Είμαστε εμείς οι ίδιες.

Έχουμε δεχτεί να παίζουμε ψεύτικους, αρρωστημένους ρόλους πολλές φορές. Να επιζητούμε ένα κόσμο ματαιοδοξίας, να καθηλώσουμε τα ενδιαφέροντά μας σε θέματα και αντικείμενα χωρίς αξία, να αγνοούμε τη σημασία της μόρφωσης και της βαθύτερης καλλιέργειας.

Είναι στα χέρια των γυναικών να φτιάξουν ένα καλύτερο κόσμο με ίσια και παραπάνω δύναμη από τους άντρες.

— **Πήτε μου κάτι για τις γυναίκες στις τέχνες και στα γράμματα από το παρελθόν.**

— Καταρχήν δεν ήταν πολλές. Και αυτές που υπήρχαν έκαναν τους αγώνες τους ανάλογα με την εποχή τους. Η Σαφώ π.χ. δεν αντιμετώπισε ειδικά προβλήματα, χωρίς να αγνοούμε ωστόσο πως δημιούργησε κάτω από ειδικές ιστορικές συνθήκες, συνθήκες που υπήρχαν εκείνη την εποχή στη Λέσβο. Η Καμίλη Κλωντέλ όμως, διάσημη μαθήτρια του Ροντέν, έζησε όλη την καταπίεση του τέλους του 19ου αιώνα. Το ταλέντο της συνετρίβη ανάμεσα σε δυο συμπληγάδες: του δικού της αδύνατου χαρακτήρα και του δυνατού χαρακτήρα του άντρα που αγάπησε. Η δύναμη που κινούσε αυτές τις συμπληγάδες ήταν οι προκαταλήψεις της εποχής. Υπήρξαν κι άλλες που δημιούργησαν έχοντας την κατανόηση του περιβάλλοντός τους. Γενικά, όμως μπορώ να πω ότι η παραδοχή, η αναγνώριση και καταξίωση μιας γυναίκας στο χώρο αυτό πέρασε σκληρές δοκιμασίες.

— **Σήμερα πιστεύετε ότι η γυναίκα στη Ελλάδα έχει γίνει αποδεκτή στο χώρο της Τέχνης;**

— Ναι, και οι δρόμοι της είναι ανοιχτοί. Η σύγχρονη Ελληνίδα καλλιτέχνης μπορεί να έχει και να αναπτύξει μια παρουσία ευρύτατης σημασίας και επίδρασης στο χώρο της τέχνης.

Έκλεισα τη συζήτηση με τη Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα και έφυγα αποκομίζοντας την εντύπωση ότι πρόκειται για μια γυναίκα με ολοκληρωμένη προσωπικότητα, μια προσωπικότητα που έχει δημιουργηθεί μέσα από αγώνα και σκληρή δουλειά.

Σημ.: Το κείμενο αυτό αποτελεί ανάπλαση του διαλόγου μου με τη Μαρίνα Λαμπράκη, γιατί δεν χρησιμοποίησα ούτε κασετόφωνο ούτε σημειώσεις.